

Стратегія розвитку Миколаївської області на період до 2020 р.

ПРОЕКТ

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

Екологічна безпека Миколаївського регіону розглядається як стан навколишнього середовища, коли гарантується запобігання погіршення екологічної ситуації та здоров'я людини. Він досягається сукупністю процесів і заходів щодо створення сприятливих умов для відтворення природних ресурсів, життя та здоров'я людей, як одна з категорій сталого (збалансованого) розвитку регіону.

Стратегічний розвиток Миколаївської області, який спрямований на підвищення якості життя та добробуту населення, зростання конкурентоспроможності економіки області, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексний економічний і соціальний розвиток населених пунктів Миколаївської області, розвиток громадянського суспільства не можливий без впровадження екологічної складової.

Забезпечення екологічної безпеки, захисту життя і здоров'я мешканців населених пунктів від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища є запорукою конкурентоспроможності регіону, створення гармонійної взаємодії суспільства і природи задля забезпечення стійкого економічного розвитку та основою для забезпечення високої якості життя населення.

Антропогенне навантаження відображається на усіх природних ресурсах, що опосередковано пов'язано і з якістю життя людини, її екологічного світогляду.

Основними екологічними проблемами Миколаївської області є:

- утворення та накопичення великих обсягів промислових та побутових відходів;
- зберігання на території області невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів);
- високий рівень забруднення водного басейну Миколаївської області;
- незадовільний стан систем якісного водопостачання та водовідведення в населених пунктах області;
- висока енергоемність виробництв;
- екологічно нестабільне сільськогосподарське освоєння земель, високий рівень розорюваності територій;
- високий рівень ерозії та деградації ґрунтів;
- недостатня кількість природоохоронних територій різного рівня заповідання;
- зменшення видового розмаїття рослин і тварин;
- утворення радіоактивних відходів;
- підтоплення території Миколаївської області.

Забезпечення збалансованого природокористування, екологізація господарської діяльності, досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища є основою екологічної безпеки Миколаївської області і може досягатися через реалізацію чотирьох операційних цілей:

Стратегічна ціль 4. Екологічна безпека та збереження довкілля			
Операційна ціль 4.1.	Операційна ціль 4.2.	Операційна ціль 4.3.	Операційна ціль 4.4.
Створення умов для поліпшення стану довкілля	Покращення управління відходами	Розвиток екомережі, природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	Покращення стану водних об'єктів та рівня водозабезпечення

Діяльність у межах цієї стратегічної цілі 4. Екологічна безпека та збереження довкілля кореспондується зі стратегічними цілями Стратегія розвитку Миколаївської області на період до 2020 р.:

Стратегічна ціль 1. Стійке економічне зростання на основі інноваційного розвитку багатогалузевої економіки,

Стратегічна ціль 2. Висока якість життя людини,

Стратегічна ціль 3. Збереження та розвиток територій.

Реалізація стратегічної цілі 4. Екологічна безпека та збереження довкілля у середньостроковій перспективі приведе до таких результатів:

- зменшення обсягів захоронення побутових відходів та навантаження на полігони твердих побутових відходів;
- зростання в Миколаївській області частки заготівлі, утилізації та використання відходів як вторинної сировини;
- повне очищення території області від невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів);
- покращення стану водних об'єктів Миколаївської області, якості питної води та рівня водозабезпечення;
- забезпечення функціонування системи моніторингу довкілля на регіональному рівні;
- припинення втрати, збереження та примноження біо - та ландшафтного різноманіття. Формування цілісної та репрезентативної екомережі;
- збільшення площ природно-заповідного фонду;
- покращення стану земельних ресурсів;
- зменшення рівня підтоплення територій Миколаївського регіону;
- підвищення рівня обізнаності населення про стан навколишнього природного середовища Миколаївської області;
- підвищення рівня екологічної культури населення.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 4.1. Створення умов для поліпшення стану довкілля

Розвиток промисловості, транспорту та сільського господарства, залучення до господарського обороту все більшої кількості природних ресурсів, які використовувались і на жаль, використовуються нерационально і неефективно, підвищують рівень антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище Миколаївської області і є основною причиною регіональної екологічної кризи та кліматичних змін.

Проблема незадовільної екологічної ситуації в Миколаївській потребує нагального вирішення, першим кроком до якого є створення належних умов для проведення діяльності з поліпшення стану довкілля, в переліку яких не останнє місце має посідати розвиток загальної свідомості населення щодо збереження та догляду за навколишнім середовищем. Особливий акцент повинен робитися на формуванні екологічної культури дітей та молоді.

Також, важливим при створенні умов для поліпшення стану довкілля є вдосконалення системи моніторингу довкілля на регіональному рівні.

Очікувані результати:

- підвищення рівня екологічної культури та обізнаності населення, формування екологічного мислення у сфері ощадливого споживання природних ресурсів, енерговикористання та поводження з відходами;
- впровадження концепції екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку в шкільних та вищих навчальних закладах;
- створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності;
- екологізація виробництв шляхом формування екологічної свідомості керівників промислових підприємств;
- збільшення кількості об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної поведінки мешканців;
- покращення якості ґрунтів Миколаївської області;
- ефективне функціонування системи моніторингу довкілля на регіональному рівні;
- зменшення рівня викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Індикатори:

- кількість екологічних навчальних курсів у програмах шкільних та вищих навчальних закладів;
- кількість просвітницьких заходів, телевізійних передач та публікацій у засобах масової інформації з питань охорони навколишнього природного середовища та стану довкілля;
- контроль забруднення атмосферного повітря пилом червоного шламу
- динаміка стану навколишнього природного середовища;
- екологічна стабільність землекористування.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів
4.1.1. Підвищення рівня екологічної культури населення	- Формування екологічного мислення у сфері ощадливого споживання природних ресурсів, енерговикористання та поводження з відходами. - Проведення просвітницької роботи щодо небезпечності невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин громадськими організаціями екологічного спрямування. - Розробка та впровадження концепції екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку в шкільних та вищих навчальних закладах. - Підвищення рівня обізнаності керівників підприємств, установ та організацій щодо питань охорони навколишнього природного середовища та енергетичної ефективності. - Створення об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної поведінки мешканців. - Залучення громадськості до прийняття рішень з питань охорони навколишнього природного середовища. - Поширення екологічної інформації через ЗМІ, Інтернет, телебачення. - Видання просвітницької літератури на природоохоронну тематику (газети, журнали, брошури, книги тощо). - Проведення конкурсів, конференцій, семінарів, круглих столів з екологічної тематики.

4.1.2. Вдосконалення системи моніторингу довкілля	- Організація ефективної взаємодії між суб'єктами моніторингу довкілля. - Розгалуження системи спостережних пунктів за забрудненням довкілля. - Оснащення існуючих спостережних пунктів сучасними приладами контролю.
4.1.3. Зменшення забруднення атмосферного повітря	- Розробка та впровадження програм зі зменшення викидів промислових підприємств у атмосферу. - Створення умов для залучення підприємствами-забруднювачами фінансових ресурсів на модернізацію виробництва через механізми Кіотського протоколу. - Системне впровадження проєкологічних технологій на підприємствах-забруднювачах; - Регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення шляхом здійснення дозвільної діяльності.
4.1.4 Покращення якості ґрунтів	- Розробка та впровадження програм відновлення стану та функцій засолених, еродованих і порушених земель; - Створення умов для стимулювання підвищення родючості ґрунтів (внесення добрив, регулювання водного режиму, удосконалення технології обробітку ґрунту, запровадження екологічно безпечних систем землеробства); - Проведення системного моніторингу земель за агрохімічними показниками забруднення пестицидами, важкими металами, радіонуклідами; - Будівництво та реконструкція протиерозійних гідротехнічних споруд, систем і мереж для зрошення, створення нових і реконструкція існуючих захисних лісонасаджень.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 4.2. Покращення управління відходами

Проблема поводження з відходами є визначальною для забезпечення сталого розвитку держави, в тому числі і Миколаївської області. Особлива увага приділяється поводженню з найбільш небезпечними відходами, які відносяться до I – III класів небезпеки.

На кінець року в спеціально відведених місцях чи об'єктах на території підприємств зберігалось 46413,1 тис. т відходів, з яких 99,4 відс. відносяться до малонебезпечних відходів (IV класу небезпеки). Найбільша складова накопичених відходів IV класу випадає на долю червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод».

На території Миколаївської області налічується близько 368 сміттєзвалищ загальною площею 587 гектарів. Щороку у населених пунктах області накопичується понад 1 млн.куб.м ТПВ.

Гострою залишається проблема поводження з відходами I класу небезпеки (невідомими, непридатними та забороненими до використання хімічними засобами захисту рослин (відходами пестицидів) та тари від них).

Умови зберігання більшості відходів пестицидів не відповідають діючим екологічним та санітарним нормам. Більшість накопичених препаратів були свого часу заборонені до використання у зв'язку з їх високою токсичністю та негативним впливом на здоров'я населення і довкілля.

Станом на 01.01.2015 року в Миколаївській області у складах зберігається 202,32 тонн невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів).

Потребують уваги питання знешкодження застарілих боєприпасів. Під час обстеження прибережної частини акваторії Чорного моря у районі Кінбурнської коси та Єгорлицької затоки виявлені затоплені у часи Великої Вітчизняної війни мінний загороджувач «Колхозник», торпедний катер «Ш-4», річковий монітор «Ударний», баржа із

артснарядями на борту.

Очікувані результати:

- зменшення обсягів захоронення побутових відходів та навантаження на полігони твердих побутових відходів;
- зростання в області частки заготівлі, утилізації та використання відходів як вторинної сировини;
- повне очищення території Миколаївської області від невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів)
- виявлення та знешкодження застарілих боєприпасів;
- рекультивація територій розташування колишніх шахтно-пускових установок.

Індикатори:

- обсяг утилізованих відходів (відсотків від загальної кількості утворених відходів);
- кількість стихійних сміттєзвалищ;
- кількість невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів);
- наявність застарілих боєприпасів.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів
4.2.1. Сприяння зменшенню обсягів захоронення твердих побутових відходів	- Запровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів з метою використання відходів у якості вторинної сировини. - Будівництво полігонів твердих побутових відходів, які відповідають встановленим стандартам. - Впровадження маловідходних технологій та нових форм організації поводження з твердими побутовими відходами. - Залучення інвестицій для будівництва сміттєпереробних та сміттєсортувальних ліній.
4.2.2. Збільшення обсягів утилізації (знешкодження) промислових відходів та повне очищення Миколаївської області від невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів)	- Забезпечення вилучення, утилізації, знищення та знешкодження невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів) та тари від них спеціалізованими підприємствами. - Проведення громадськістю інвентаризації місць зберігання невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин. - Підтримка розробок у галузі інноваційних шляхів утилізації відходів; - Забезпечення безпечного вилучення та знешкодження застарілих боєприпасів;

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 4.3. Розвиток екомережі, природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Законами України „Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки”, „Про екологічну мережу України” передбачено створення національної екологічної мережі з метою відновлення природних середовищ існування дикої флори та фауни, покращання стану збереження окремих компонентів біологічного різноманіття, зміцнення екологічних зв'язків та цілісності екосистем.

Загальний показник заповідності Миколаївської області становить близько 3 %, тоді як середньоукраїнський показник – 6,05 %. Низький відсоток заповідності території

Миколаївського регіону потенційно зменшує привабливість регіону для рекреаційного відвідування.

З метою збереження та відтворення типових та унікальних природних комплексів, біотичного і ландшафтного різноманіття, формування національної екомережі в Миколаївській області ведеться активна робота зі створення нових і розширенню меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. На сьогодні природно-заповідний фонд Миколаївської області налічує 126 об'єктів ПЗФ загальною площею 53792,81 га. Серед найбільших об'єктів: національний природний парк (далі НПП) «Білобережжя Святослава», «Бузький Гард» природний заповідник «Єланецький степ», регіональні ландшафтні парки «Кінбурнська коса», «Гранітно-степове Побужжя», «Тилігульський» та «Приінгульський».

Очікувані результати:

- припинення втрати біо - та ландшафтного різноманіття;
- формування цілісної та репрезентативної екомережі;
- збереження та примноження природоохоронних територій, біо - та ландшафтного різноманіття;
- забезпечення відновлення порушених земель.

Індикатори:

- кількість та площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- кількість видів рослин і тварин на території Миколаївської області, що підлягають охороні;
- площа рекультивованих та відновлених земель;
- рибопродуктивність водних об'єктів;

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів
4.3.1. Збереження об'єктів природно-заповідного фонду, рідкісних і зникаючих видів флори та фауни	- Створення нових об'єктів природно-заповідного фонду; - Встановлення меж в натурі існуючих об'єктів природно-заповідного фонду. - Використання рекреаційного потенціалу територій та об'єктів природно-заповідного фонду. - Формування списків рідкісних і зникаючих видів флори та фауни. - Вжиття заходів щодо охорони та відтворення водних біоресурсів.
4.3.2. Збереження лісів і зелених насаджень в населених пунктах Миколаївської області	- Проведення інвентаризації зелених насаджень в містах та районах області. - Збільшення площі зелених насаджень в населених пунктах області, створення лісових насаджень. - Ландшафтна реконструкція існуючих об'єктів зеленого господарства.
4.3.3. Відновлення порушених земель та родючості ґрунтів	- Консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених сільськогосподарських угідь з подальшим їх залісненням. - Забезпечення підвищення відсотку рекультивованих земель. - Використання міжнародного досвіду та новітніх технологій при відновленні порушених земель та їх рекультивації

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 4.4. Покращення стану водних об'єктів та рівня водо забезпечення

Сучасний стан поверхневих водних об'єктів Миколаївської області характеризується антропогенним тиском виробничої діяльності суб'єктів господарювання.

Всі очисні споруди Миколаївського регіону здійснюють скид недостатньо очищених стічних вод. Крім скидів стічних вод після очистки, періодично відбувається скид неочищених стоків МКП «Миколаївводоканал» (аварійні стоки через зливову каналізацію, стоки після промивки фільтрів з очисних споруд Інгuleцького водопроводу). Води р. Південний Буг та Бузького лиману залишаються забрудненими нафтопродуктами. Гідрохімічний режим р. Інгuleць знаходиться під впливом шахтних вод Кривбасу.

Погіршення гідрологічного та санітарного стану водних об'єктів виникає також внаслідок недотримання режиму господарської діяльності в прибережних захисних смугах, замулення та засмічення, забруднення русел річок і акваторій водойм, зарегулювання стоку, зниження самоочисної здатності тощо.

Реконструкція неефективно працюючих очисних споруд, будівництво очисних споруд у населених пунктах, де вони взагалі відсутні, проведення робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустрою водойм значно покращить стан водних об'єктів області, в результаті чого, Миколаївська область стане більш привабливою у сфері туризму.

Ще одним проблемним питанням погіршення стану земельних ресурсів є підтоплення ряду населених пунктів ґрунтовими водами та виходом їх на окремих ділянках на поверхню землі. Це пов'язано як із наявністю замкнених безстічних територій, так і з незадовільним технічним станом дренажних споруд і мереж, приростом рівня ґрунтових вод з причин втрат із систем водопостачання, відсутністю впорядкованого відводу поверхневих вод при незадовільному стані захисних споруд, що знаходяться в комунальній власності.

Очікувані результати:

- зменшення обсягів скиду забруднених та недостатньо очищених стічних вод у водні об'єкти;
- відновлення гідрологічного та санітарного стану водних об'єктів;
- покращення якості питної води;
- поліпшення стану водних об'єктів, зменшення забруднення водних об'єктів шляхом обмеження господарської діяльності відповідно до Водного та Земельного кодексів;
- економія використання водних ресурсів шляхом впровадження сучасних методів зрошення, збереження водного балансу, підтримка в належному стані джерел питної води;
- зменшення рівня підтоплення територій та реконструкція дренажних систем;
- протяжність встановлених водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів Миколаївської області.

Індикатори:

- обсяги скидів забруднених та недостатньо-очищених стічних вод у водні об'єкти (відсотків, до попереднього року);
- якість очищення стічних вод;
- кількість водних об'єктів із сприятливим гідрологічним режимом;
- якість питної води;
- рівень підтоплення територій області.

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів
4.4.1. Створення водоохоронних зон	- Розробка проєктів визначення розмірів і меж водоохоронних зон. - Дотримання режиму використання землі в межах водоохоронних зон водних об'єктів.

4.4.2. Зменшення обсягів скиду забруднених стічних вод та покращення якості питної води	- Реконструкція існуючих та будівництво нових очисних споруд для очищення стічних вод. - Будівництво підприємствами локальних очисних споруд. - Встановлення сучасних видів очисного обладнання скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти. - Проведення робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустрою водойм. - Впровадження новітніх технологій водопідготовки. - Модернізація та реконструкція існуючих водопровідних та каналізаційних мереж.
4.4.3. Забезпечення захисту населених пунктів та сільськогосподарських угідь від підтоплення та зсувів	- Будівництво, реконструкція і капітальний ремонт осушувальних систем, дренажних систем та гідротехнічних споруд - Здійснення протипаводкових заходів та відновлення гідрологічного режиму річок - Будівництво, реконструкція і капітальний ремонт меліоративних систем - Укріплення берегових смуг. - Створення стокорегулюючих водоохоронних, протиерозійних, повітряочисних, вітроопірних захисних насаджень.